

csökkentik. Másfelől tudatosították a már említett alapelveket, miszerint a szülés utáni szüzességnek nincs támasztéka az Írásban, éppoly kevésbé a Szeplőtelen Fogantatásnak... Amíg a pietizmus az élet cselekvő megszentelését és a belső megvilágosodást hangsúlyozza és Mária képe legfeljebb mintaszerűen hat ösztönző erővel, addig a felvilágosodás korában az ész hangsúlyozásával, alapjában véve teljesen mellőzi Máriát.

A 19. században a protestáns teológia nem lábalt ki e mariológiai érdektelenségből. Bizonyos fordulatot hozott K. Barth, aki világosan tanította Krisztus préexistenciáját. A Római levélhez írt magyarázatában átvette Kierkegaard felfogását az Isten s az ember közötti végtelen minőségi különbségről. Barth szívesen idézi Kálvin mondását: *Finitum non est capax infiniti* (A véges nem képes befogadni a végtelent). El kell ismernünk, hogy a felvilágosodás kora óta majdnem teljesen hallgató protes-

táns világ ismét beszél Máriáról. Következésképpen elutasít minden Mária-tiszteletet.

A *Mária az üdvtörténetben* fejezet következő szakasza a *Jézus édesanyja az Újszövetségben* címet viseli és a szent iratokban való előfordulásait ismerteti.

Szűz Mária kiemelkedő szerepet tölt be az Egyház teológiájában és hitéletében, ennek ellenére gyakran találkozunk személyével szemben távolságtartással vagy kételkedéssel. Ezzel összefüggő rendszeres formában mutatja be az Egyház tanítását a Máriára vonatkozó hittételekkel kapcsolatban.

Végül a negyedik fejezet Szűz Mária és a nőkről alkotott kép viszonyát és alakulását tárgyalja. A megváltó édesanyjának alakja kisugárzik az élet azon köreire is, amelyek nem tartoznak szorosan a mariológiához, ám a hitélet szempontjából kiemelkedő jelentőségűek.

Pásztori Tibor Endre

Dr. Pásztor János: „Isten igéje nincs bilincsbe verve”

Prédikációk Szentendréről az 1950-es – 1960-as évekből.

A Debreceni Református Hittudományi Egyetem Gyakorlati Tanszékének Kiadványai, 12. Szerkesztette Dr. Fekete Károly. DRHE, Debrecen 2006. 146 oldal.

A 2007. április 22-én elhunyt Pásztor János református lelkipásztor, nyugalmazott teológiai tanár a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Gyakorlati Tanszékének felkérésére állította össze prédikációs kötetét. Az eredeti elképzelés szerint ötven esztendőtfogó igehirdetői szolgálatának terméséből válogatott volna egy egyházi évre való prédikációgyűjteményt. Azonban már a válogatás során világossá vált számára, hogy elmondott és lejegyzett prédikációinak hatalmas anyagtömkelegéből lehetetlen összeállítani egy reprezentatív igehirdetés-sorozatot. Ezért úgy döntött, hogy szentendrei szolgálatának idejéből, tehát az 1950-es, 1960-as években elmondott pré-

dikációiból válogat össze egy egyházi évre való gyűjteményt. Ennek az időszaknak első felét a kemény és agresszív vallás- és egyházellenes propaganda jellemezte, második felét pedig ennek a propagandának „civilizáltabb” formája. De erre az időre esett a magyarországi reformátusok között fellobbant ébredési mozgalom is. Hogy Pásztor János mennyire nem véletlennek, hanem üzeneterejűnek tekintette ezt az egybeesést, azt prédikációgyűjteményének címe is tükrözi.

Számunkra, akik Európa keleti felén szolgáltunk és megéltük a népi demokrácia, illetve a kommunizmus idejét, ismerősek Pásztor János bevezetőben írt so-

rai: „...a prédikációkat 10 példányban tudtam legépelni kitűnő írógépemem, amiket a gyülekezet tagjai továbbadtak.” (*Az ige szolgálata a szentendrei gyülekezetben az idők viharaiiban. 1952–1967, 8. old.*) Ugyanis még az 1980-as években is hasonló módon gépeltük le vasárnapi prédikációinkat vagy akár egy bűnbánati hétre szánt igehirdetés-sorozatainkat, s juttattuk el egymásnak, illetve a híveknek.

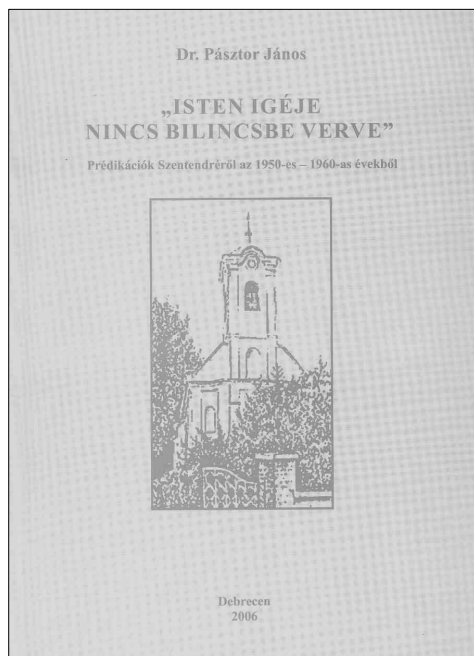
A prédikációgyűjtemény jól szemlélteti, hogy a magyarországi lelkipásztorok miképpen prédikáltak a sztálinizmus, az 1956-os szabadságharc, majd az azt követő elnyomás alatt, illetve a kádárizmus kezdetén. Olyan kor ez, melynek kutatását és tudományos feldolgozását éppen ideje elkezdni. Pásztor János is úgy látja, hogy az elsőrendű feladataink közé tartozik annak felderítése, hogy tulajdonképpen „mi történt a gyülekezetekben: hogyan prédikáltak, hogyan élte meg a gyülekezet a hallott ígét, milyen volt a misszió ezekben az években (8–9. old.). Jellegzetes és számunkra ismerősen hangzó példa a burkolt rendszerbírálatra a *Veni creator Spiritus!* című prédikáció 2. pontjának második bekezdése (81–82. old.).

A bevezető gondolatokban Pásztor János igehirdetői *ars poeticájáról* vall (8. old.).

– Lehetőleg kerülni kell a túl rövid textusokat, ugyanis ez mellőzi az ige dinamikájának felismerését és követését, s könnyen vezet a témapredikációkra. A textus kontextusa mindennél fontosabb. E kontextus alapos vizsgálata nélkül nem lehet elmélyedni a textusban.

– Fel kell újítani azt az igeolvasási tradíciót, amelyet a 19. század közepéig a református gyülekezetekben is gyakoroltak (ószövegségi, apostoli levél és evangéliumi részlet). Ezek közül egyik a prédikáció textusa, a másik kettő a prédikáció mondanivalóját megvilágító lekción.

– Az elmélyülés során az a legfontosabb, hogy az igehirdető az ige uralma alá

kerüljön. „A rétor: úr, aki a téma mestere, amit tetszése szerint alakít. A prédikátor: szolgál, az Ige-Krisztus, és a Róla vallást tevő írott ige szolgálja. Neki Krisztus az Ura, aki őt megszólítja és megragadja. Mivel pedig Krisztus a testté lett Ige, itt nem csupán szavakról, gondolatokról, elméletekről, hanem életről van szó. Minden textus erről az életről, annak mozgásáról beszél. Még a tanító textusok is az Eseményről szólnak. Isten Szentlelkének vezetése visz minket a textus uralma alá.”

– A Szentlélek munkája nem helyettesíti az alapos exegézist. Az ige hatalmába, dinamikájának mozgásterébe került igehirdető megkapja a legfontosabbakat mind a felosztásra, mind az alkalmazásra nézve.

A kötetben felsorakoztatott prédikációkra visszatekintve Pásztor János három dolgot kíván megjegyezni. Először azt, hogy az évek teltevel ő maga is sokat tanult, s utóbb másképpen szerkesztette prédikációját, és másként látta a textus és a lekción viszonyát. Másodszor: ezeken a prédikációkon ébredési prédikációk jel-

legzetes vonásai mutatkoznak meg: a személyes, Krisztus melletti döntésre való felhívás, ami abból indult ki, hogy az egyháztagság önmagában még nem jelent hívó életet, ehhez még személyes döntés is szükséges. Végül pedig azt, hogy azokban az években kortársai nagy része hasonló módon hirdette az igét (9. old.). A prédikációs kötet végén Pásztor János vázlatos *curriculum vitae*-je és textuárium áll.

Reméljük, hogy a prédikációs kötet serkenteni fogja a Pásztor János által sürgetett kutatói és feldolgozó munkát, s azt is, hogy ez az Erdélyben szintén szükségesnek látott – s tudomásom szerint már meg is kezdett – munka mihamar konkrét eredményeket tud felmutatni.

Adorjáni Zoltán

A Kirchliche Dogmatik magyarul, dióhéjban Barth dogmatikája – Geréb Pál olvasatában

1. Geréb Pál dicsérete

Végigfutott hátamon a hideg, amikor Geréb Zsolt tanártársamtól tavaly augusztusban megkaptam boldog emlékeztető édesapja posztumusz művét.¹

Először azért, mert éppen a magyar reformátusok világtalálkozója kolozsvári ünnepére készültünk, s mert előre féltünk: az ilyen ünnepeken mindig van egy kis csindaratta. „Ez az igazi világtalálkozás esemény!” – kiáltottam fel örömmel, s aztán két napig mindenütt a kezemben volt, hogy hencegni tudjak vele.

Azért is örültem neki, mert a magyar reformátusság több mint hetven éve ismeri, olvassa és – részben – követi Barthot, s vele az igeteológiát, de csak kisebb Barth-munkák olvashatók magyarul. Ez sem maga a „KD” (a *Kirchliche Dogmatik* használatos rövidítése), de legalább olyan terjedelmű tudományos feldolgozása annak, amelyet lekipásztorok, teológiai hallgatók, érdeklődő hívők haszonnal forgathatnak.

De leginkább attól illetődtem meg, hogy az a mű, amely már a 80-as évek elején készen volt, de egyrészt a diktatúra akkori körülményei miatt, részben egyházi könyvkiadásunk akkori felelőseinek erélytelensége miatt nem jelent meg, most, a Szerző halála után tizenöt évvel kézzelfogható alakot öltött.

Kettős szomorúság is vegyült a megilletődésbe. Tanúja voltam a Barth-kivonat szünetésének. Nemcsak teológiai hallgatóként, amikor Geréb Pál saját előadásaiába mindig beleszótt az éppen kivonatolt KD-részlet egy-egy gondolatát, hanem a nyugdíjas korában végzett végső simításoknak is. Nyolc évig szomszédja lehettem, s mert telefonunk nem volt, kedvesen megengedte, hogy tőle telefonáljunk. A készülék az íróasztalán állott, s ha hívtak, vagy mi hívtunk másokat, mindig illedelmesen kiment (saját!) dolgozószobájából. „Pali bácsi, ne haragudjon...” – fogott bele feleségem a kérdésbe, de ő már ment is a másik szobába, s elmenőben nyugtatta, hogy dehogyis zavar: „Már éppen át akartam menni Magukhoz, Erzsébetke, hogy megkérdézzem: nem akarnának telefonálni?” Nos, a naponkénti telefonálás közben sokszor láttam asztalán a vonalas árkus papírokat, jellegzetes ákom-bákom írásával, amelyből az éppen legépelte szövegbe vezette át javításait. Úgy dolgozott az akkor már kész mű javításain, mint aki gyerme-

¹ Dr. Geréb Pál: *Barth Károly Dogmatikája. Az Egyházi Dogmatika összefoglaló ismertetése*. Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár 2006. 686.